

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Räddningstjänsten och framtiden med civila insatspersoner (CIP)

UTKAST

Titel

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
(MSB)
Enhet: Enhet

Foto omslag: Foto omslag
Text: Text/Författare
Tryck: DanagårdLiTHO

Publ nr: MSBXXXX-
Tidigare utgiven: Datum
ISBN: XXX-XX-XXXX-XXX-X

Förord

Denna sammanställning är framtagen av Michael Wahlqvist, Räddningstjänsten Östra Götaland (RTÖG). Innehåll och uppgifter kommer från en workshop som genomfördes i Linköping 18 april 2023. Jag vill rikta ett varmt tack till alla som genom sitt deltagande och engagemang deltog i denna workshop. Ett extra tack till dialogledarna Mats Kostmann och Axel Wahle som styrde dagen i rätt riktning.

Norrköping, 2023-09-30

Michael Wahlqvist

Verksamhetsstrateg, Räddningstjänsten Östra Götaland

Sammanfattning

En kommun får överlåta åt andra att vidta inledande åtgärder vid räddningsinsatser för att dessa ska kunna komma igång så fort som möjligt.

Flera räddningstjänster har sedan en tid relativt självständigt, utan ett nationellt och samordnat stöd, utvecklat verksamheten med Civila Insats Personer (CIP). I mars 2023 fick Räddningstjänsten Östra Götaland uppdrag av MSB om att ta fram den sannolika och önskvärda utvecklingen av CIP-verksamheten, sett ur räddningstjänsternas perspektiv.

En workshop genomfördes i april 2023 där 25 personer från 14 olika räddningstjänster deltog. Några av dessa räddningstjänster hade lång erfarenhet av CIP-verksamhet och hade haft verksamheten igång i över 10 år, medans någon annan räddningstjänst precis var i startgroparna för att komma igång med sin verksamhet under 2023.

De stora utmaningarna som identifierades var att hitta personer som vill vara med som CIP, få en gemensam och nationell definition av vad CIP är och att hitta gränsdragningar för arbetsmiljöansvaret. Det finns många styrkor och möjligheter för flera räddningstjänster att komma igång med CIP-verksamhet, men det som lyfts fram främst är att det ligger rätt i tiden med ett ökat lokalt engagemang som vill värna om landsbygden, en vilja att skapa ökad trygghet på mindre orter samt att det finns ett starkt nätverk där man kan få ta del av erfarenheter från andra. Några av de risker som identifierades var ansvar kring arbetsmiljön, ekonomin och att inte MSB tar det ansvar som man önskade. Bland de begränsningar som togs upp så ställs frågan om vems är ansvaret? Finns det tid och pengar i mindre räddningstjänster?

Den önskvärda utvecklingen var att snabbt kunna komma igång och få bra stöd från andra och att MSB förenkla en uppstart av CIP-verksamhet. Det finns även en stor önskan att det finns ett nationellt stöd för frågor kring arbetsmiljö, organisation, juridik samt alarmering och samband. Någon form av kunskapsportal önskas, där det finns vägledning till rekrytering, utbildning, material och andra delar som kan vara gemensamt för räddningstjänster som har eller tänker starta upp CIP.

Argumenten för att ha CIP är tidsvinsten vid den enskilda räddningsinsatsen, men även vinster ur ett annat perspektiv såsom ökad delaktighet på mindre orter, ökad trygghet och en bättre krisberedskap i stort.

Från Linköpings universitet och Centrum för forskning inom respons- och räddningssystem – CARER har det bedrivits forskning sedan 2011 inom området med civila insatspersoner. De har under åren byggt upp en stor erfarenhet och en bank med publikationer och rapportserier som går att finna på deras hemsida.

I rapporten ges följande rekommendationer till MSB

- Överväg att ta fram och ta ett ägandeskap över en nationell CIP-strategi i samverkan med de intressenter som finns
- Överväg att ta fram verktyg för att kunna följa upp CIP-verksamhetens utbredning i Sveriges räddningstjänster och de effekter som CIP har på enskilda olyckor
- Överväg att skapa en samlad och nationell bild av de olika initiativ som i någon form engagerar civilas insatser i olyckors tidiga skede

Vikten av att agera fort nu ska inte underskattas.

Innehåll

BAKGRUND	7
Syfte	8
Metod	8
Trolig utveckling för CIP de kommande 5 åren.	8
De önskade utveckling av CIP de kommande 5 åren.	9
Vilken effekt ska CIP ha och på vilka händelser kan det ge effekt?	11
Vilket stöd behövs för att komma till det önskade läget?	12
Forskning.....	13
Analys och slutsatser	14
Rekommendationer	15

Bakgrund

Tidsfaktorn har en stor betydelse vid olyckor. Ju tidigare skadeavhjälpande åtgärder kan vidtas desto lindrigare konsekvenser kan väntas. För de olyckor som kommunerna ansvarar för enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, har flera kommuner organiserat lösningar för att korta insatstiderna, det vill säga tiden från larm till dess att skadeavhjälpande åtgärder kan vidtas. Till exempel har många kommuner infört organisationer med första insatsperson (FIP) på stationer med räddningspersonal i beredskap.

Sedan 2021-01-01 får en kommun, genom de ändringar som infördes i 3 kap. 15 § LSO, överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsande åtgärder vid räddningsinsatser. Det kan handla om organiserade grupper av civila insatspersoner (privatperson) eller semiprofessionella aktörer (t.ex. väktare eller hemtjänstpersonal). I propositionen till lagen om skydd mot olyckor formuleras det så här:

...det införs ett nytt undantag om att kommunen får överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsande åtgärder vid räddningsinsatser. Med detta avses de första begränsande åtgärderna som vidtas för att avbryta eller begränsa ett skadeförlopp. Det kan t.ex. vara fråga om att försöka släcka en mindre brand med handbrandsläckare, larma andra personer på en olycksplats, använda livbojar vid drunkningstillbud eller vidarebefordra en lägesbild till räddningsledaren innan denne nått platsen. Uppgifter som är av sådan svårighetsgrad att det krävs ordinarie räddningstjänstpersonal kan dock inte komma i fråga.

Verksamheten med Civila Insatspersoner (CIP) finns idag och har utvecklats utifrån enskilda räddningstjänsters egna initiativ, utan nationellt stöd från MSB eller andra aktörer. MSB gjorde under 2022 en enkät- och intervjusammanställning, ”Civila och semiprofessionella för inledande åtgärder vid räddningsinsats” som bygger på en enkät till alla räddningstjänster (45 svarade av 158) samt en intervjustudie av 16 räddningstjänster. De stora slutsatserna av den rapporten är att det är förhållandevis få räddningstjänster som har startat upp CIP-verksamhet, och att variationen i utbildning, material, alarmering mm är stor mellan olika organisationer.

I mars 2023 fick därför Räddningstjänsten Östra Götaland ett uppdrag av MSB att beskriva den sannolika och önskvärda utvecklingen av CIP-verksamheten de kommande fem åren, sett ur räddningstjänstens perspektiv. Uppdraget ska ses som ett avstamp mot fortsatt gemensam och nationell utveckling av CIP-konceptet inom svensk räddningstjänst. Sammanställningen ska omfatta såväl koncept, utbildning, tekniska stödsystem och utrustning. Uppdraget omfattar också att sammanställa den forskning som finns inom området i Sverige och Norden, i syfte att identifiera ytterligare behov hos aktörerna inom civila insatspersoner men också tillgängliggöra den på ett tydligare sätt än idag.

Syfte

Syftet med denna rapport är att vara en del av ett avstamp mot en gemensam och nationell utveckling av CIP-verksamheten. Målet är att beskriva den troliga och önskvärda utvecklingen inom området civila insatspersoner. Sammanställning ska också lyfta fram den forskning som finns på området för att tillgängliggöra den för fler.

Metod

Arbetet har bestått av tre delar. En del var en workshop för räddningstjänster som arbetar med CIP eller är på väg att starta upp en sådan verksamhet. Deltagarna vid workshopen var indelade i fyra grupper. Under workshopen bearbetades ett antal frågeställningar där deltagarna först fick snabbt reflektera själva för att sedan ha diskussion i gruppen. Gruppen hade sedan ett ansvar att på enkelt sätt skriva ned och redovisa för varandra sitt ställningstagande i de frågor som ställdes. Arbetet genomfördes med två dialogledare och metoden var en SWOT-analys.

En annan del var att skapa en sammanställning av den forskning som bedrivits inom området. I detta arbete har Linköpings Universitet/CARER varit delaktiga.

Den sista delen var att genomföra ett seminarie som en slutpresentation av arbetet.

Trolig utveckling för CIP de kommande 5 åren.

En del i arbetet var att beskriva den troliga utvecklingen av CIP-verksamheten de kommande fem åren.

Under pandemin öppnades möjligheten för fler att arbeta hemma, vilket har medfört att fler och fler arbetar från sin bostad. Fler och fler flyttar också ut till landsbygden som en följd av pandemins efterverkningar, vilket skapade möjligheten för flera att ha en mer flexibel arbetssituation. Också ökande bostadspriser i tätorter har lett till att allt fler sökt sin bostad på landsbygden. Sammantaget kommer detta troligen innebära ökade olycksrisker på landsbygden, men också att det därmed finns ett större urval av människor som skulle kunna bli CIP. Att få en ökad lokal förankring på landsbygden är viktigt för räddningstjänsten ur många perspektiv. Fler personer med lokalkännedom, med lokala ögon som ser vad som händer, kan bli en bra kommunikationsväg för räddningstjänsten. Dessutom kan detta leda till en volymökning av personer som kan hjälpa till vid olyckor och kriser.

En annan utveckling som har varit stark de senaste åren, och som troligen kommer att fortsätta, är att fler och fler engagerar sig i frivilligorganisationer som exempelvis Missing people, Hemvärnet, Röda korset m.fl. Flera räddningstjänster vittnar också om en större vilja från frivilliga att hjälpa till vid exempelvis större skogsbränder. Dock har man ibland inte kunnat använda sig av frivilligas hjälp,

eftersom man inte alltid haft en bra och förberedd organisation för att kunna ta hand om och leda dem. Kan räddningstjänsten hitta en bra organisation med CIP, kan detta få en bra bieffekt vad gäller att bättre kunna ta om hand om och organisera frivilliga vid större händelser. En annan trolig utveckling som framhålls är att vissa som är CIP kan få lite mer utbildning, och då kunna vara behjälplig i att leda andra frivilliga vid större skogbränder eller andra stora händelser.

Utvecklingen i samhället går allt fortare, så även den tekniska utvecklingen. Detta kommer sannolikt även få positiv effekt på CIP-verksamheten. Ett exempel är den teknik i appar som sköter alarmering, men också utveckling av den utrustning som CIP har för att kunna påverka en händelse. Handbrandsläckare blir effektivare, släckgranater billigare och bildöverföring från skadeplats till ledningscentraler är några exempel på den tekniska utvecklingen inom området. "

En annan trolig utveckling som nämndes var att frivilliga kommer, eller till och med kräver, att bidra vid olyckor. Detta oavsett om vi vill det eller ej. Det handlar istället om hur vi möter upp detta krav, oavsett om vi vill det eller ej.

Sammanfattningsvis går utvecklingen fort på många områden och det är inte helt lätt att beskriva den sannolika utvecklingen av CIP de kommande fem åren. Men troligtvis intresserar sig fler räddningstjänster för CIP, vilket innebär att CIP kommer finnas hos betydligt fler räddningstjänster än idag. Det kommer sannolikt också finnas fler personer att rekrytera som CIP, eftersom fler söker sitt boende på lands- eller glesbygd av olika skäl. Det kan också vara så att det finns personer som förväntar sig att kunna få hjälpa till. Den snabba tekniska utvecklingen gör att fler leverantörer av teknik, utbildning och koncept kommer finnas.

De önskade utveckling av CIP de kommande 5 åren.

En annan fråga som berördes är den önskade utvecklingen av CIP de kommande åren, sett ur räddningstjänstens perspektiv.

Det finns en stor efterfrågan på ett nationellt grundkoncept för CIP, där förslag på utbildning, utrustning och larmvägar bör finnas för att kunna ta del av för de räddningstjänster som vill starta upp en verksamhet med CIP. Det verkar också finnas ett behov av att definiera vad som menas med CIP, och att skapa en tydlig förmågebeskrivning så att de som önskar att vara CIP tidigt ska förstå vad uppdraget innebär. En gemensam definition och begreppsapparat efterfrågas av räddningstjänsterna, för att underlätta en gemensam och nationell utveckling. Idag finns närliggande koncept för alarmering av frivilliga utan att de är organiserade (exempelvis SMS-livräddare) och det finns också spontanfrivilliga som passerar förbi en olycksplats.

Det finns önskemål att det är MSB som skapar en nationell koordinering genom en portal på sin hemsida. Det fördes också fram en önskan om en nationell standard och en nationell, samordnande instans.

Det har framförts en önskan om att även kunna definiera olika nivåer på CIP, för att vissa CIP skulle kunna bli mer specialiserade än andra. Om en räddningstjänst får in ett antal personer som CIP, så kan de också nyttja dessa till andra uppdrag. Exempel på uppdrag som nämns är att hjälpa till med logistik (mat, dryck) vid större och långvariga händelser, eller att vara vägvisare när det behövs lokalkännedom.

En fråga som kommit upp är ekonomi, och om det verkligen finns tid, pengar och förmåga hos räddningstjänsterna att starta upp CIP. En önskvärd utveckling är att det internt i räddningstjänstorganisationer avsätts särskilda pengar för att starta upp, driva och förvalta en organisation med CIP. Det är också viktigt med information internt inom räddningstjänsten, så att den egna organisationen förstår vad det innebär att ha CIP. Det är viktigt att CIP inte känns eller ses som ett hot mot värn, RiB eller heltidsorganisationer. Det måste ses som ett komplement och inte som en chans att spara in på personal eller stationer.

Eftersom den bilburna ungdomen har växt runt om i Sverige så ses detta som en målgrupp som det borde läggas extra energi på att få med som CIP. Dessa ungdomar skulle kunna vara till stor hjälp, både genom att vara goda förebilder för andra ungdomar, men också genom att de oftare rör sig ute i samhället på kvällar och nätter.

Det finns människor i samhället som vill hjälpa till vid olyckor och kriser, men som kanske inte har hittat vad de kan bidra med. Om räddningstjänsten kan bli den organisation som dessa människor bidrar med sitt engagemang till, så finns en stor vinst för samhället i stort. Denna volymökning av människor skulle också kunna vara behjälplig vid andra händelser som beskrivits ovan. Dessa människor skulle samtidigt öka tryggheten på mindre orter samt kunna vara en bra kommunikationsväg mellan räddningstjänsten och de lokala invånarna.

De människor som är CIP är inte knutna till en geografisk plats, utan de rör sig över landet. Med sig har de i alla fall kunskap, och i bästa fall även en viss utrustning. Att med sin kunskap och eventuellt material kunna bidra över hela landet, eller andra delar av landet där räddningstjänsten har en CIP-verksamhet, vore önskvärt.

Sammanfattningsvis är den önskade utvecklingen de närmaste åren att det skapas ett nationellt grundkoncept för CIP, en gemensam definition och en nationell samordning. Det måste bli enklare för nya räddningstjänster att starta upp CIP och fler räddningstjänster som använder resursen CIP framöver. Det önskas också att fler räddningstjänster använder CIP som en rekryteringsbas för den framtida kompetensförsörjningen.

Vilken effekt ska CIP ha och på vilka händelser kan det ge effekt?

En fråga som också diskuteras är vilken effekt CIP ska ha och på vilka händelser.

Givetvis är tiden viktig och det är den stora gemensamma nämnaren för de som valt att ha en CIP-verksamhet; att hjälpen ska komma fram snabbare till den som drabbas. I områden dit det tar längre tid för räddningstjänsten att komma fram, är också de områden där CIP-verksamheten generellt sett har startats upp först. Dock ska det sägas att det finns exempel på där CIP startats i stadsdelar i stora tätorter.

En annan effekt kan vara att det tidigare kommer en ”rätt” lägesbild av händelsen till räddningstjänsten innan räddningstjänstens egna resurser anländer. Även andra goda effekter, förutom den rena tidsvinsten på olika händelser, kan finnas genom att CIP kan öka tryggheten på landsbygden bara genom vetskapen att de finns. CIP skulle också kunna användas vid andra händelser som inte är akuta som exempelvis trafikstörningar, snökaos, elavbrott, bemanningspunkt, resa tält, ordna mat etc.

Vilka händelser CIP ska larmas till har det varit svårt få en enhetlig bild av, men det verkar finnas en gemensam nämnare i alla fall; återigen insatser där det är viktigt att komma på plats snabbt för att bryta ett skadeförlopp. Att med små enkla medel göra en påverkan på olycksförloppet så att konsekvensen av händelsen blir så liten som möjligt. Ibland ”bara” för att vinna tid och fördröja händelseförloppet till räddningstjänsten är på plats. En annan återkommande och gemensam uppfattning verkar vara att CIP ska nyttjas där liv står spel. Samtidigt kommer en annan aspekt in; säkerheten. Ska CIP åka på utsläpp av farliga ämnen? Olyckor på motorväg eller 2+1 väg? Det snabba svaret blir, nej.

Det flesta organisationer som använder CIP, larmar dessa på brand i byggnad, brand utomhus, trafikolycka och drunkning. Sedan finns det en hel del olikheter mellan räddningstjänsterna där några ger mandat till sin räddningscentral att bedöma när det är lämpligt att nyttja CIP. Kanske finns nyckeln till framgång att börja med några väl definierade händelser och sedan se till att den CIP som finns får dessa larm. Sedan går det alltid att bygga vidare och ändra både med fler antal händelser eller färre om erfarenheterna visar att det bör ändras åt något håll.

Flera nämner att framgången är att få en sömlös organisation där CIP blir en naturlig del av ett snabbt och effektivt skadeavhjälpande arbete, där man känner respekt för varandras del i kedjan. Det är viktigt att förstå att CIP inte kan agera ensamt i hela olyckan, utan det handlar om respons i det tidiga skedet och måste kompletteras med resurser som är professionella. Om vi får en tidig respons av CIP där en åtgärd kan sättas in tidigt, så är förhoppningen att konsekvensen av olyckan blir mindre och den som är drabbad får den hjälp som behövs så fort som möjligt

Sammanfattningsvis så är de flesta överens att om CIP skulle göra bäst skillnad i en insats tidiga skede, och kan därigenom minska konsekvensen av olyckan plats. Händelser som CIP ska larmas till är i grunden brand, trafikolycka, hjärtstopp och drunkning, men det skiljer sig åt mellan olika räddningstjänster vilka olyckstyper som ingår i larmplan för CIP.

Vilket stöd behövs för att komma till det önskade läget?

Stödet som behövs kan delas in i olika delar som teknik, utbildning, ekonomi och perspektivet som CIP.

Inom det tekniska området är det viktigt att det finns ett bra och användarvänligt utlarmningssystem, som förenklar både för räddningstjänsten och för användaren. Idag finns det några aktörer på marknaden med olika kvalitéer och styrkor i sina appar, men utvecklingen går fort framåt. Det ska vara ett system där räddningscentralen och användaren kan se vilka som är på väg och vart de befinner sig med ett så kallat geofence.

Ett annat stöd är en kunskapsportal där det finns stöd, lathundar och checklistor för att komma igång eller för att fortsätta sin utveckling inom CIP. Nu ser det väldigt olika ut runt om i Sverige och förutsättningarna kan variera i vårt avlånga land, men kan det finnas en plats att hitta och söka information så skulle detta gynna utvecklingen.

Inne i en kunskapsportal kan det även finnas tillgång till ett utbildningspaket, eller i alla fall någon form av stöd, för grunderna i vad en CIP bör kunna. Ett nationellt presentationspaket, med en instruktionsfilm för att ge personer utanför räddningstjänsten en insikt i vad det innebär att vara CIP. Viss utbildning skulle kunna göras via webben, men sedan är det också viktigt med att en del praktiska övningar görs för att säkerställa kvalitén. Det är av stor vikt att hitta en lägsta nivå för vad som måste ingå i en utbildning för att bli CIP. Det får heller inte glömmas bort att repetitionsutbildning med jämna mellanrum måste ske. Att få samlas med andra inom CIP och få känna en tillhörighet kan vara viktigt samt att få dela erfarenheter med varandra.

Det finns givetvis en del kostnader vid införandet av CIP och då är det viktigt att det finns avsatta medel för detta. Om MSB skulle ta fram ett gemensamt material för information och rekrytering skulle det underlätta för mindre räddningstjänstorganisationerna som inte har samma stöd från exempelvis kommunikatörer som de stora organisationerna. När man har kommit igenom ett första införande så borde det bara bli lättare att fortsätta. Det är också viktigt att förstå att det i en uppstart kan det kosta den del pengar med material, larmlösningar, utbildning mm, men sedan blir det billigare att förvalta en organisation av CIP.

Det kan vara viktigt att sätta sig in i hur det är att vara CIP. Med ganska lite utbildning och utrustning så ska dessa personer våga ta steget att göra en insats och förhoppningsvis gör skillnad. Detta kräver en kontaktpunkt inom räddningstjänsten som kan vara tillgänglig för att svara på frågor innan larm, men också kunna följa upp efter olika händelser.

Det är viktigt att det finns ett krisstöd efter larm om det skulle visa sig att CIP hamnar i en miljö som är jobbig att hantera så som skadade eller omkomna, men att det också kan också uppstå hotfulla situationer för CIP som kan vara jobbiga att hantera.

Arbetsmiljöansvaret och försäkringsfrågan är frågor som det finns oklarheter kring. Vad gäller för en CIP när den är på ett uppdrag? Här måste det finnas tydlighet om vem som har vilket ansvar och vad som gäller vid eventuella försäkringsärenden.

Forskning

CARER är ett centrum för forskning, utbildning och uppdragsverksamhet inom risk-, respons- och räddningsområdet vid Linköpings universitet.

Centret bedriver forskning och utbildning om samhällets responsförmåga vid olyckor. Detta inkluderar allt från vardagsolyckor till extraordinära händelser på såväl lokal som nationell nivå och global nivå. Det innebär också att möjligheterna att kombinera och komplettera traditionella responsresurser, som till exempel räddningstjänst och ambulanssjukvård med övriga samhällsresurser inklusive den enskilde individen, undersöks.

CARER bedriver tvärvetenskaplig forskning om räddning och respons med inriktning mot tre huvudområden:

- Nya aktörer inom respons och räddning
- Systemsamband: Händelse, respons och konsekvens
- Effektiva räddningsinsatser på framtidens skadeplats

CIP relaterad forskning:

Pilemalm S. (2022) [Hur expanderar vi konceptet civila insatspersoner: Att hantera organisatoriska och IT-relaterade hinder](#), CARER Rapport 2022:39, Linköping University Electronic Press

Ramsell, E., Pilemalm, S., Andersson Granberg, T. (2016) [Integration av frivilliga aktörer i dynamisk resurshantering vid räddningsinsatser](#). CARER rapport 2016:17, Linköping University Press, Sweden.

Stenberg, R. (2022). [Det frivilliga fältets geografi: En forskningsöversikt över det frivilliga fältets förutsättningar för samverkan inom räddning och respons](#). CARER Rapport 2022:40, Linköping University Electronic Press

Ramsell, E., Pilemalm, S., Andersson Granberg, T. (2016) [Integration av frivilliga aktörer i dynamisk resurshantering vid räddningsinsatser](#). CARER rapport 2016:17, Linköping University Press, Sweden.

Pilemalm S. (2022) [Hur expanderar vi konceptet civila insatspersoner: Att hantera organisatoriska och IT-relaterade hinder](#), CARER Rapport 2022:39, Linköping University Electronic Press

Pilemalm, S., Grahn, O., Källgården, P. (2020) Att förhindra och hantera händelser i socioekonomiskt utsatta områden: vidareutveckling och utvärdering av konceptet Civil insatsperson i förort [CARER Rapport 2020:30](#), Linköping University Press, Sweden

Mer publikationer och rapportserier finns att hämta på www.liu.se/forskning/carers

Analys och slutsatser

I arbetet med detta uppdrag har det visat sig att det är ett fåtal räddningstjänster i Sverige som intresserar sig för eller arbetar med CIP. Detta trots att det var mer än tio år sedan det första CIParen såg dagens ljus, och trots att det är ett område som numera är ganska beforskat. Man behöver fundera på varför utvecklingen gått så trögt. Kan det delvis bero på att det saknas nationellt ledarskap i frågan? Kan det bero på att räddningstjänster inte haft förmåga att ta till sig den forskning som skett? Här behöver nationella initiativ och nationell samordning ske, och det finns flera goda exempel på hur nationella initiativ från myndigheter gett stor effekt. I räddningstjänstbranschen har den nationella strategin för stärkt brandskydd för enskilda funnits i drygt tio år, och gett god effekt. En nationell CIP-strategi är någon som bör tas till övervägande.

Det finns resultat i vårt arbete som kan uppfattas som motstridiga. Å ena sidan är det viktigt att ha en tydlig definition av CIP, å andra sidan ska det finnas olika nivåer och CIP-koncepten ska kunna se olika ut i landet. Det är en grannlaga uppgift att tillmötesgå båda dessa intressen. Nyttan med en gemensam definition väger dock enligt vår uppfattning tyngre, och vårt förslag är att MSB, i samråd med relevanta aktörer, tar fram en sådan definition. En tydlig definition skulle

också vara nödvändig för att skilja de olika koncept och organisering av civila som växer fram; alltifrån frivilliga som inte tillhör någon organisation (exempelvis SMS livräddare) samt spontanfrivilliga. Det finns alltså, och växer fram allt fler, initiativ med frivilliga som resurs och det vore önskvärt att dessa initiativ samordnades i den mån det går.

MSB bör ta en pådrivande och stödjande roll, och stödja de räddningstjänster som vill komma igång eller utveckla CIP. Inte nödvändigtvis genom att själv ta fram material och koncept, men kunna hänvisa till andra aktörer och kanske ta fram en kortare vägledning för att ge en första starthjälp. Detta kan ske i det nyligen skapade nationella kunskapscentret för respons i det tidiga skedet. Om MSB tar på sig rollen att själv, eller inom ramen för det nationella kunskapscentret, ta fram en CIP-strategi kan MSB:s roll rymmas inom denna.

MSB bör ta fram verktyg för att kunna stödja uppföljning och utvärdering av CIP-verksamhet, på såväl lokal som nationell nivå. Detta för att kunna lära av insatser och utveckla CIP-konceptet, men även för att kunna göra kostnad/nyttoanalyser.

Som en följd av att CIP-verksamhet och annan verksamhet med civila har vuxit fram på olika sätt under en längre tid, är området väldigt fragmenterat. För att det ska kunna ske en samlad och nationell utveckling, behövs ganska snabbt en enande kraft.

Rekommendationer

Utifrån resultatet av detta arbete ges följande rekommendationer till MSB

- Överväg att ta fram och ta ett ägandeskap över en nationell CIP-strategi i samverkan med de intressenter som finns
- Överväg att ta fram verktyg för att kunna följa upp CIP-verksamhetens utbredning i Sveriges räddningstjänster och de effekter som CIP har på enskilda olyckor
- Överväg att skapa en samlad och nationell bild av de olika initiativ som i någon form engagerar civilas insatser i olyckors tidiga skede

Vikten av att agera fort nu ska inte underskattas.

